

J. R.

**Prawo autorskie w "Zasadach
ustawodawstwa cywilnego ZSRR" :
[recenzja artykułu Ł. Azowa
opublikowanego w "Sowietskoj
Juistycyi", 1962, nr 5]**

Palestra 6/6(54), 80-81

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prawo autorskie w „Zasadach ustawodawstwa cywilnego ZSRR”

Rozdział IV „Zasad ustawodawstwa cywilnego ZSRR i republik radzieckich” poświęcony jest prawu autorskiemu. Uchyła on tym samym obowiązujące dotychczas „Zasady prawa autorskiego” z 1928 r.

Problematyce nowych postanowień ustawy o prawie autorskim poświęcił swoje rozważania Ł. Azow w artykule opublikowanym w nrze 5 z 1962 r. „Sowieckoj Justyciji”. Przedmiotem ochrony prawa autorskiego jest dzieło nauki, literatury lub sztuki. „Zasady” nie określają pojęcia dzieła, ograniczając się do wskazania ogólnych warunków, jakim ma ono odpowiadać, aby mogło być przedmiotem prawa autorskiego: powinno ono być wyrażone w takiej formie, która pozwala odtworzyć rezultat twórczej pracy autora (rękopis, rysunek, obraz, publiczne wygłoszenie lub przedstawienie, film, zapis mechaniczny lub magnetofoniczny itd.). Treść prawa autora do wytworzonego przezeń dzieła obejmuje: prawo do jego opublikowania, odtworzenia i rozpowszechniania pod swoim nazwiskiem pseudonimem lub anonimowo, prawo do nienaruszalności dzieła i prawo do wynagrodzenia za jego wykorzystanie. Stawki wynagrodzeń autorskich mają być ustalone w ustawach ZSRR i poszczególnych republik.

Zagadnieniom wykorzystania dzieła przez osoby trzecie poświęcone są art. 101—104 „Zasad”. W art. 101 ustanowiono ogólną zasadę, zgodnie z którą tego rodzaju wykorzystanie dopuszczalne jest wyłącznie na mocy umowy z autorem lub jego spadkobiercą — z wyjątkiem wypadków przewidzianych w ustawie. W art. 102 ustanowiono zasadę swobody przekładu dzieła, zgodnie z którą każde dzieło może być przetłumaczone na inny język bez zgody autora. Jednakże w odróżnieniu od dotychczas obowiązującego w tej materii prawa ustawa przewiduje, że: 1) autor powinien być zawiadomiony o przetłumaczeniu jego dzieła, 2) przy tłumaczeniu powinny być zachowane (i są wobec tego prawnie chronione) jednolitość i sens dzieła. Z powyższego wynika, iż nie jest dopuszczalne dokonywanie jakichkolwiek zmian przy przekładzie dzieła na inny język. Inne wypadki możliwości wykorzystania dzieła bez zgody autora zostały uregulowane w art. 103 i 104 „Zasad”, które rozszerzają w pewnym zakresie swobodę wykorzystania cudzego dzieła w interesie społecznym i sankcjonują te sposoby swobodnego wykorzystania, które faktycznie znajdują już zastosowanie w praktyce, nie były jednak przewidziane przez obowiązującą dotychczas ustawę, jak np. transmitowanie (nadawanie) dzieła przez radio lub telewizję.

Obowiązująca dotychczas ustawa zezwalała na przedrukowanie wydawnictwom periodycznym bez zgody autora: a) informacji pojawiających się w gazetach, a także artykułów nie mających charakteru beletrystycznego; b) reprodukcji dzieł sztuki, rysunków, ilustracji, fotografii itd.; c) przemówień wygłoszonych na posiedzeniach publicznych. Nowa ustawa zezwala na swobodne odtwarzanie każdego dzieła literatury, nauki i sztuki, jednakże nie we wszystkich wydawnictwach periodycznych, lecz tylko w gazetach oraz w kinie, radiu i telewizji. Odtworzenie zatem np. przemówienia publicznego w czasopiśmie może mieć miejsce tylko za zgodą autora. Obowiązująca dotychczas ustawa zezwala na wykonanie publicznego dzieła bez zgody autora w stosunku do wydanych utworów dramatycznych,

muzycznych, pantomimicznych, choreograficznych i kinematograficznych. Nowa ustawa, sankcjonując istniejący w tej materii faktyczny stan rzeczy, zezwala na publiczne wykonanie bez zgody autora każdego „wypuszczonego w świat” dzieła.

A oto pozostałe wypadki swobodnego wykorzystania cudzych dzieł:

- 1) wykorzystanie cudzego dzieła w celu stworzenia nowego twórczego i samodzielnego dzieła;
- 2) rozpowszechnienie w wydawnictwach naukowych lub krytycznych, szkoleniowych lub polityczno-uświadamiających oddzielnie opublikowanych dzieł w całości lub części w zakresie przewidzianym przez ustawodawstwo republikańskie;
- 3) wykorzystanie przez kompozytorów wydanych dzieł literackich do stworzenia dzieł muzycznych z tekstem;
- 4) wykorzystanie dzieł sztuki malarskiej lub rysunkowej, w tym także i fotografii, przy produkcji wyrobów przemysłowych.

Prawo autorskie przysługuje autorowi dożywotnio (art. 105). Ustanowienie skróconych terminów jego trwania w stosunku do poszczególnych rodzajów dzieł przekazane zostało kompetencji ustawodawstwa republikańskiego (według obowiązującego dotychczas prawa termin ten wynosił 10 lat dla utworów choreograficznych, pantomim, scenariuszy filmowych, zbiorów fotograficznych, wydawnictw periodycznych i słowników encyklopedycznych, a 5 lat — dla osobnych fotografii).

Parę słów o dziedziczeniu prawa autorskiego. Według obowiązującego do tej pory prawa autorskiego przechodziło ono na spadkobierców autora na okres 15 lat, począwszy od 1 stycznia roku, w którym autor zmarł, a przy skróconym terminie trwania jego praw — na tę część tego terminu, która nie upłynęła do dnia śmierci autora. „Zasady ustawodawstwa cywilnego” przewidują również, że przy istnieniu skróconego terminu trwania prawa autorskiego przechodzi ono na spadkobierców na tę część terminu, która nie upłynęła za życia autora. Jeżeli zaś chodzi o pozostałe wypadki, w którym autorowi przysługiwały dożywotnio prawa autorskie, nowa ustawa nie przewiduje żadnego terminu, w czasie którego prawa te przysługiwałyby również jego spadkobiercom, pozostawiając określenie tej kwestii ustawodawstwu Związku Radzieckiego i poszczególnych republik.

Ograniczając okres korzystania z praw autorskich, „Zasady” nie zawierają żadnych innych ograniczeń praw spadkobierców w tej materii. „Zasady” stanowią, że prawa autorskie przechodzą na spadkobierców w takim porządku i zakresie, jakie przewidziane są w ustawach ZSRR i republik związkowych. W szczególności te ostatnie ustanawiają granice wypłaty spadkobiercom honorarium autorskiego, których wysokość uzależniona jest od sumy, o jaką chodzi, nie może ona jednak być wyższa od 50% wynagrodzenia, które wypłacono by samemu autorowi.

Tak więc ograniczenie uprawnień spadkobierców praw autorskich przewidziane w „Zasadach” ustalają jedynie same założenia; dopiero opierając się na nich, będą wydane później uzupełniające normy prawa ogólnozwiązkowego i republikańskiego.